

Ca. maj-juni 1842

FAKTA

Dato:

Ca. maj-juni 1842

Sidetal:

209, 210, 211, 212, 213, 214

Dagbogens placering:

Thorvaldsens Museums arkiv,
inspektørens skrin, nr. 1

Ophavsperson/nøgleperson:

Christine Stampe

Generelle kommentarer:

Dette dokument er en del af det originale manuskript til Christine Stampes erindringer om Thorvaldsen. Afskriften af hele manuskriptet omfatter i alt 60 dele. Denne del er nr. 41.

OBS Dokumentet er også udgivet i Arkivet, Thorvaldsens Museum. Her findes den senest opdaterede udgave.

Læs mere om nærværende online-udgivelse i artiklen Manuskriptet til Christine Stampes erindringer om Thorvaldsen.

Omtalte personer:

Johan Bravo

Danske kunstnere i Rom, 1840

Constantin Hansen

H.P. Holst

Karl von Kolb

Luigi Boncompagni Ludovisi

Johann Christian Reinhart

August Riedel

Christine Stampe

Bertel Thorvaldsen

Zinaida Aleksandrovna Volkonskaia

Wilhelm 1.

RESUMÉ

Christine Stampes manus til sine erindringer om Thorvaldsen. Dette er 41. del af i alt 60.

TRANSSKRIFTION

- 209 -

Nu infant¹ sig efter nogen tid en nye Ærgrelse, Thorvaldsen havde seet, Riedels Sagondala², og bestilt en Gientagelse deraf til sig, Riedel siger mig nogen tid efter at den første var ferdig: [“]jeg har Idag haft Reinhart³, og fleere samlet, for ret at gaae mit Billede igiennem, og sige mig dets feil for jeg haver i sinde at rette, og forbedre, alt hvad jeg kan insee[,] kunde være bedre paa det næste til Thorv: som jeg Nu begynder om nogle dage, og jeg haaber vist det skal blive godt[“]; nu begynder han det virkelig, og efter nogen Tid kommer folk, som har seet det næsten ferdig, og gratulerer Thor: da det blev saa deiligt og endnu bedre en[d] det første, En dag kommer Bravo⁴ og jeg siger: [“]nu Bravo har De seet Thorv: Billede han skal have af Riedel det skal være saa deiligt?[“] [“]Det faaer Thorv: ikke[,]” svarer B: [“]Kongen af Würtemberg⁵ skal have det[,]” [“]o snak[,]” siger jeg, [“]han har selv sagt mig at han malede det til Thor: [“] siger jeg[. “]men jeg ved det bedre[,]” siger Bravo, [“]thi jeg har selv betalt ham det Idag[“]; Thorvaldsen, sagde ikke et Ord, men jeg saa han blegnede, og i 8 Dage var han i gruelig Humør, saa snart vi vare Eene regnede det ned paa mig thi, Bravo var skyld i det heele det vi[d]ste han nok, det var ham

- 210 -

der havde lokket Riedel, som ellers ikke var i stand til sligt, og det var atter for at trodse mig, som havde vist Glæde over at vi fik Stykket og nu havde han nok seet med hvilken triumferende Mine Bravo havde skiævet til ham Thor: idet han havde sagt: [“]jeg væddet Thorv: faaer det ikke thi jeg har betalt for Kongen af Würtemberg[.]” Thorvaldsen var rasende vred, og urimelig i høieste grad, især imod mig, som var saa uskyldig som nogen, og gjorde alt for at overbevise ham, om at han vist ogsaa gjorde Bravo uret, denne kom hver dag hen til Thor, men fik ikke et Ord, eller et Blik fra Thorv: andet en[d] han hilste kold, og Alvorlig naar han kom, og ligesaa naar han gik, svarede, aldrig andet en[d]: [“]Nei[,]” [“]Ja[“]: paa hvad han og kunde spørge om og det var ret pinlig for Bravo kunde man see; nei saa vilde jeg dog heldere have, mine Skiend, og Tordnen, og banden, imellem lod jeg mig rigtignok forknytte, og kom umaadelig til at græde, men siden saa holdt jeg dog saa meget af Thorv: at jeg var glad over han havde givet sig luft, thi saa vi[d]ste jeg han havde mindre ondt af det selv, jeg greb til min sedvanlige middel, at Spille⁶ om Aftenen, og fik Bud til Holst⁷, Hansen⁸, osv for at staae mig bie og det hialp dog noget, skønt adskillige søvnløse Nætter gav det dog Thorv: og En Morgen efter en saadan (jeg har nok sagt at Thor: aldrig sov om Natten naar det minste laae ham paa

hiertet[,] hvor jeg kom hen for at see til ham fandt jeg ham ned i en dyb Kielder, slebende stumper op af en Gibsgruppe, nu hialp jeg ham, og han fortalte mig han havde faaet en Idee som han ret var begierlig efter at udføre, og det var at forandre den Gamle Gruppe af Grazieerne⁹, og gjøre den ganske anderledes, kort, det var et gruelig Arbeide, og Thor Arbeidede tidlig og sildig med den største Iver, og det adspredte ham en heel deel, og naar han saa havde Arbeidet sig træt Om Dagen saa spillede vi om Aftenen til Kl: 11 à 12, og saa sov han godt, og en dag kom Riedel jeg havde sendt ham bud, thi,

- 211 -

det var saadan, et rart Menneske, jeg kunde ikke lide at Thorv: skulde være vred paa ham, Riedel havde sagt mig, at det hele var en Misforstaaelse[,] det som var sendt Bort var bestilt længe før Thorv: og nu kom han for at bede Thor: at komme og see paa det han skulde have, om der maaskee var et eller andet han ønskede forandret? osv ✕ Thorvaldsen, var meget høflig mod ham, men kold, og mig sagde han strax til paa dansk: at jeg endelig ikke maatte gaae bort, thi han vilde ingen forklaring have med Riedel, og Riedel mærkede jeg ventede blodt paa jeg skulde gaae for at tale med Thorv: dette tilstod han reent ud, og trodsende Thors Ønske, gik jeg min Vei, thi han blev nok god mod mig igien, meente jeg; men Riedel som han havde holdt saa meget af, gjorde det mig ondt for, og Thorv var ikke let at komme paa fortroelig fod med igien naar engang der var kommet noget imellem ham og en Anden, han tilgav og talte aldrig om tingen meere, men Venskabet var ude, det blev ved høflighed, ✕ Riedel havde søgt at forsvare sig, Thor havde svaret høflig, og ikke modsagt, men da jeg vilde have ham hen, at see paa det begyndte stykke sagde han: [“]Nei før det er ferdig gaaer jeg So gud ikke der hen,[”] nu gik jeg allene der hen 2 gange, men fandt aldrig Riedel hiemme; nu gik Tiden, og en Dag, kommer der en Grev Ahla¹⁰ fra Mayland, som en Anden Reisende og seer paa hans Malerier, men hoved Erindet var da for at sige Thorv: at han havde seet hans Sagondala¹¹ hos Riedel, og var saa indtagen deraf, at han vilde bede Thor: endelig at overlade ham det, saa skulde Riedel strax male en anden til Thor; dog uden Thors Tilladelse ville han ikke give Ahla det, Thorv: svarede at naar han købte Malerier saa var det fordie han holdt af dem, og saa hængte han ved dem med sin heele Siæl, det vilde være lige saa svær for ham at føie Greven, som om Thorv: af ham vilde forlange hans Kone til Laans, kort han sagde Nei. ✕ Men denne Mand som aldrig fik et ønske uopfyldt lod sig ikke nøie dermed, plagede Riedel paa nye og Bød ham en

- 212 -

en stor Sum for Maleriet jeg troer 1000 Sp:¹² det havde kuns kostet førstegang, troer jeg, 6 à 800 Sp: Riedel lod sig forlede, faaer fat paa Colb¹³, og faaer ham som en Ven og paa en fortroelig foed staaende med Thorvaldsen, til at gaae hen at tale med ham, han kommer og siger at

denne Ahla aldrig var vandt til at modsiges han havde plaget Riedel meget, og budt ham 1000 Sp for det osv, om Thorv: vilde give det? hvorpaa Thorv: spørger Colb, om han troer han ikke har raad til det? [“]naar jeg bestiller et Billede skal jeg nok betale det;[”] [“]dog det er dog galskab[,”] svarer Colb[, “]at betale dette billede saa dyrt,[”] [“]et daarligt billede er altid for dyrt betalt, et godt aldrig, og hvad det saa koster saa haaber jeg mine Pænge ere ligesaa gode som Grevens,[”] [“]Bedænken Sie doch lieber Thorv:[”] siger Colb[, “]Riedel kan Ihnen ja ein andrer Mahler er hat mir den Auftrag gegeben Sie um den Gefallen zu beten[.”] [“]sagen Sie an Riedel er kan zum Theufel gehen[,”] sagde Thor nu i høieste Vrede, [“]og jeg vil ikke nogensinde have et Pinselstrøg af ham¹⁴[”] og saa videre, x osv x Nu havde vi atter nogle slemme Dage, dog ergrede jeg mig ret over at høre af vore Danske Kunstnere¹⁵ hvordan denne Historie i Caffé Husene¹⁶ løb fordreiet omkring, og Riedel havde nok ikke været ganske Sandrue i fortællingen af denne Historie han maatte jo unskyldte sig og besmykke sin Sag og saa gav han den den Mening at Thorv: ikke havde villet betale saa meget som Grev Ahla, nogle fandt at Riedel, da havde ret at lade den faae det, som gav meest derfor, men de Reeeste fandt at Riedel i intet Tilfælde burde have givet det til andre en[d] Thorvaldsen. x jeg skiendtes over denne Gienstand med fleere, som virkelig troede at Historien var, som Riedel havde fortalt den, thi Riedel lod saa reel og solid, men nu fik jeg fat paa Colb, igiennem hvem det heele var gaaet og han fortalte mig den Ord for anden, som Thor: havde sagt mig den, og lagde til, [“]havde jeg kundet ahne at Thorvaldsen vilde tage sig det saa nær skulde jeg aldrig have ladet mig bruge til den Comitionær[,”] som ret havde ergret ham ved at see hvor[dan] T havde taget [det.] han lovede mig at fortælle hvem han hørte tale om tingen, den reene Sandhed, Gudved, om den er blevet bekienet blandt, dem som den usande Historie havde sirculeret hos, dog det er den væl neppe, thi det er ikke første gang at Thorvaldsen er blevet sat i et Lys for Gierighed¹⁷, og mistænkt

- 213 -

for en feil, som den der paa dutede ham den vist besad i meget høiere grad; x Thorvaldsen¹⁸ Tav stille medens Modparten fortalte paa sin hvis¹⁹ og ganske uimodsagt, til alle kanter[,] thi disse folk har gierne udsprede dette, for at skiule deres egen Begierlighed, og ligesaa har det været tilfældet af Vrede, naar f e x han ikke har villet laane dem Pænge, han var dog ellers umaadelig schenerøs, dog han havde nu engang valgt sig Kunstner Kredsen at hielpe paa og alværden, kunde han jo ikke tiene, alt saa der fra forskrev sig det for mis kiendte Hierte[.]

Jeg kunde græde naar, jeg tænker paa hvor Thorvaldsen var miskie[n]dt, men han sagde selv tidt: [“]il Tempo e un galant huommo²⁰[”], den tillader nok Sandheden [at] komme frem; Gud give dette Ordsprog maatte her holde Stik, thi ingen fortæner mindre Navnet af Gierig en[d] Thorvaldsen;

og skjønt vi skiendtes ofte om nogle Kaaber skillinger, som mange ikke kunde forstaae thi jeg vilde aldrig lige saa lidet skienke ham dem, som han mig, saa var han i det store desto schenerøser, og jo større Gienstanden var jo Grandiøsere var Thorvaldsen det har jeg tusinde beviser paa, baade mod mig selv, og mod mange andre. ☒

I disse kiedelige dage vare vi i Villa Volkonski²¹ og det unde²² Luune maae forgaae paa dette fortreffelige sted hvor man foruden Usigten over heele Rom, er her en Vegetation som er Mageløs, alt hvad man faaer til at krybe langsomt i Potter ved Konst hos os, voxer her frodig og yppig i det frie, Aloer saa høie som Huuse[,] Amerikanske figener, Palmer osv osv ☒ og Hæggene saa høie og tette som den høieste Muur af Syresser, Fra Villa Salust²³ hvor vi ogsaa vare[,] saa vi betydelige Ryner af Salust betydelige Palast, disse ere meget Maleriske, og føre een lige ned til Tempio di Vennere²⁴, ret godt Conserveret uden for Muren strækker sig Cirkusen hvoraf man endnu seer baade Trinene og heele formen, her som hvor man gaaer seer man de deiligste ville Blomster saa vi altid bragte store Buquetter hiem med, og Thor gav mig den Compliment, Villa Negrone²⁵, udmærker sig ved den deilige Udsigt mod Sneebiergene i baggrunden og heele Rom i forgrunden samt Stattmuren, og den deilige Ruin af Minerva Medica²⁶. ☒

- 214 -

Villa Lodovisca som tilhører il Principe Piombino²⁷ der vare 3 a 4 deilige Statyer; og især et herlig Malerie²⁸ af Guercini en Aurora, en Plafond; paa den eene Side en Quindelag sovende figur med 2 Børn dertil Uglen[,] flagermuusen osv ☒ især var det en yndig Idee paa den Anden side Af Muren var 3 smaae Engle beskieftiget med at brække grene af Træerne og lave Piske af, og den 4de har spændt sin Bue og er i færd med at sigte paa Aurora (i Plafonden selv) som fra sin Carm smilende kaster til ham en Blomster Bouquet, ☒ i Samme Villa var en Stor mørk skov, hvor der vare opstillede fleere hundrede Statyer, som gjorde en ganske forunderlig virkning ☒ Haven selv er meget stor. ☒ Hvem der kiender Rom nøie, kan begribe at man i en saadan Natuur, lidt efter lidt, maae glemme smaae Sorger, og ærgrelser, og Gud skeelov det lykkedes os og med Thorv: men ikke destomindre sagde han mig fleere gange: [""]nei uden Dem ville jeg ikke leve her, og hvordan det ogsaa gaaer længere end til fregatten²⁹ gaaer, bliver jeg ikke her,[""] Thorv: talte nu ofte om, at vi alle skulde reise med fregatten hiem og der blev skrevet derom til Hiemmet, dog dels vilde der nok blive vanskeligheder med Tilladelsen og dels var jeg bange for Søen, som jeg aldrig har kunnet taale, og jeg længtes nu og at komme hiem, om vi og udsatte vores Reise efter Thorv, saa kunne man ikke vide, om noget hendte her, hvorved Livet blev ham behageligere, og han bedre kunde undvære os og saa meente jeg han meest ville længes naar vi vare borte, og paa den Maade snarest komme hiem, kort jeg bestemte, naar Børnene alle vare saa væl, saa skulde vi reise, dette, skedte senere i Juni

Maaned³⁰, x

¹ Teksten på denne side begynder egentlig midt på siden, mens teksten oven over er blevet anbragt som p. 200 her i denne publikation af Stampes erindringer. Denne tilsyneladende mangel på logik skyldes ønsket om at anbringe Stampes tekst i en mere logisk kronologisk rækkefølge end den, den er nedskrevet i.

² Dvs. den tyske maler August Riedels Sakuntala. I foråret 1842 havde Thorvaldsen en konflikt med Riedel angående bestillingen af maleriet Sakuntala. Thorvaldsen havde bestilt en replik af maleriet til sin samling, men Riedel valgte at sælge til kongen af Württemberg, Wilhelm 1.

³ Dvs. den tyske maler og raderer Johann Christian Reinhart.

⁴ Dvs. den danske maler, konsul og etatsråd Johan Bravo.

⁵ Dvs. Wilhelm 1. af Württemberg.

⁶ Det vil sandsynligvis sige at spille lotteri, som Stampe og Thorvaldsen m.fl. yndede at slå tiden ihjel med om aftenen.
Se evt. emneordet Lotterispil.

⁷ Dvs. den danske forfatter H.P. Holst.

⁸ Dvs. den danske maler Constantin Hansen.

⁹ Maj 1842 – 23.6.1842 gjorde Thorvaldsen Gratierne med Amors pil og Amor med lyren, A32, omarbejdelse af A29.

¹⁰ Denne grev Ahla er p.t. uidentificeret.

¹¹ Dvs. Sakuntala.

¹² Dvs. specierigsdaler, se evt. referenceartiklen omhandlende datidens møntenheder.

¹³ Dvs. den tyske handelsmand, bankier og konsul Karl von Kolb.

¹⁴ Thorvaldsens ejede dog allerede inden 1842 to malerier af August Riedel, En napolitansk fiskerfamilie på stranden, B150, og En badende pige, B151.

¹⁵ Se evt. listen over de danske kunstnere i Rom 1840. Flertallet af de oplyste personer befandt sig også i Rom to år senere.

¹⁶ Udenlandske kunstnere og intellektuelle mødtes på Roms kaffehuse såsom Caffè delle Nocchie, Lepre, La Chiavica, Caffè Nuovo og Caffè Greco. Sidstnævnte café blev nærmest en institution i kunst- og kulturlivet.

¹⁷ Se evt. emneordet Thorvaldsens påståede nærighed.

¹⁸ Følgende er skrevet i venstre margen på den anden led: "x Thorvaldsen Tav stille medens Modparten fortalte paa sin hvis og ganske uimodsagt, til alle kanter"

¹⁹ Dvs. vis.

²⁰ Dvs. "il tempo è un galantuomo." Citatet tilskrives den franske forfatter Voltaire (1694-1778), egl. François-Marie Arouet.

²¹ Dvs. den russiske prinsesse, digter, forfatter og sangerinde Zinaida Aleksandrovna Volkonskaia's bolig i det centrale Rom, Villa Wolkonsky.
Her kom kunst- og kulturpersonligheder såsom Karl Bryullov (1799-1852), Aleksandr Ivanov, Gaetano Donizetti, Stendhal og Walter Scott. Villaen fungerer i dag som den engelske ambassadørs bolig.

²² Dvs. onde.

²³ Christine Stampe mener antagelig Villa Ludovisi, som var bygget i Sallusts Haver. Villa Ludovisi var en villa suburbana ved Porta Pinciana. Villaen blev anlagt i 1600-tallet af kardinalen og kunstskeren Francesco Maria del Monte (1549-1627), men kom hurtigt derefter i 1621 i Ludovisi-familiens eje.

²⁴ Dvs. et lille antikt venustempel i Sallusts Haver.

²⁵ Dvs. det nu forsvundne Villa Savelli-Negrone (tidligere Montalto) i det centrale Rom ved Diocletians Termer.

²⁶ Dvs. det antikke tempel Minerva Medica, som ligger nær det tidligere Villa Savelli-Negrone. Blandt antikhistorikere er der i dag bred enighed om, at bygningen ikke er et tempel dedikeret til gudinden Minerva Medica, men derimod et såkaldt nymphaion, en helligdom viet til nymferne.

²⁷ Villa Ludovisi var ejet af den italienske prins af Piombino Luigi Boncompagni Ludovisi.

²⁸ Christine Stampe beskriver her plafondmaleriet Aurora i Villa Ludovisi, udført af den italienske maler Guercino (1591-1666), egl. Giovanni Francesco Barbieri.

²⁹ Dvs. fregatten Thetis, som skulle hente Thorvaldsens kunstværker og indbo og transportere det fra Livorno til København. 2.10.1842 sejlede Thetis med kurs mod København uden Thorvaldsen, som ankom én dag for sent til Livorno.
Se Hjemsendelse af Thorvaldsens kunst 1842.

³⁰ 6.6.1842 rejste Christine Stampe og børnene fra Rom pr. hestevogn med kurs mod Danmark. Henrik Stampe havde forladt Rom i løbet af foråret 1842, tilsyneladende efter et ægteskabeligt opgør, se Henrik Stampes brev af 20.6.1842.

